

EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus

NOVEMBER 2023

Vaikne, ent sisutihe ja tähenduslik november

Hingedeag, mis rahvakalendri järgi algab mihklipäeval, on aasta vaikseim aeg. Kuna kirikukalendris tähendab november eelkõige kirikuaasta lõppu ja on sild uude kirikuaastasse, siis peegeldub see ka novembri kirikupühades – on pühakutepäev, hingedepäev, mardipäev, mis tähistab usuisa Martin Lutheri 540. sünniaastapäeva, ja on igavikupühapäev. Tähistame ka isadepäeva, mis sobib väga hästi just novembrisse, sest kirikus tähendab november möödunud aegade ja põlvkondade ning lahkunute ja tänaste olijate vahelist järjepidevust. Ka vaimulikus mõttes. Tänuga eelkäijate kogemustele ja pärandile toetudes saame oma plaane teha, julgusega tulevikku vaadata ning Vana Testamendi lauliku sõnadega paluda: „Õpeta meid meie päevi arvestama, et me saaksime targa südame!” Ps 90:12.

Ka novembri Johannese Sõnumid vaatab julguse ja tänuga tulevikku, sest 22. oktoobril tegi koguduse nõukogu ajaloolise otsuse, valides õpetaja Mart Salumäe koguduse järgmiseks hingekarjaseks, kes alustab oma tegevust uue aasta alguses. Novembri Sõnumites saab iga lugeja ka õpetaja Salumäega tutvuda. Haapsalu kogudus on tegus ja elujõuline kogudus, mille vaimulik juht ja suunanäitaja on 48 aastat olnud õpetaja ja piiskop Tiit Salumäe, ent kus koguduse iga liikme panus on väga hinnatud ja oluline. Nii vaatab ka novembri häälekandja tänuga tagasi lõppevale kirikuaastale koguduses ning mitmele tänuüritusele.

Hingedeag esitab küsimusi meie elu, selle eesmärkide ja igapäevaelus väljenduva tulevikulootuse kohta. Saame ammutada tuge kõigest, mida kogudus oma tegevuste ja osaduse kaudu pakub. Kaamoslikus novembris on valguse ootust ja lootust, kui taipame selle ära tunda.

Kristel Engman, EELK vikaarõpetaja

Foto: Ada Peterson

KOGUDUSE TEGEVUSKAVA NOVEMBRIS

- N, 2. novembril kl 18 hingedepäeva rännak ja küünalde süütamine** Haapsalu Vanal kalmistul. Rännakut juhib Ülla Paras. Kogunemine surnuaia peavärava juures.
- R, 3. novembril kl 9 hommikupalvus.** Teenib Maria Strauss (Jaani kirik).
- P, 5. novembril kl 11 jumalateenistus armulauaga.** 23. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Andke üksteisele andeks”. Teenivad õpetaja Mart Salumäe ja Siim Kallas. Orelil Marge Kivi (toomkirik).
- T, 7. novembril kl 18.30 toomkooi lauluproov** (Jaanisaal).
- K, 8. novembril kl 18 segakooi lauluproov** (Jaanisaal).
- R, 10. novembril kl 9 hommikupalvus.** Teenib piiskop Tiit Salumäe (Jaani kirik); **kl 14** teetund (Jaanisaal).
- L, 11. novembril kl 16 „Piibel köögis”.** Külas on Järva Jaani koguduse õpetaja ja Eesti Jakobitee üks algataja Jane Vain (Pastoraat, Suur-Lossi 1. Ettoregistreerimine Maria Strauss, 5358 3276).
- P, 12. novembril kl 11 jumalateenistus armulauaga.** 24. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Kahe riigi kodanik”. Teenivad vikaarõpetaja Kristel Engman ja Teno Ilves. Organist Lia Salumäe.
- Lastekirik. Isadepäev** (toomkirik).
- T, 14. novembril kl 18.30 toomkooi lauluproov** (Jaanisaal).
- K, 15. novembril kl 18 segakooi lauluproov** (Jaanisaal).
- R, 17. novembril kl 9 hommikupalvus.** Teenib piiskop Tiit Salumäe (Jaani kirik).
- P, 19. novembril kl 11 valvamispühapäeva jumalateenistus armulauaga.** Kirikuaasta eelviimane pühapäev. Teema: „Valvake!”. Teenivad õpetaja Mart Salumäe ja Tiina Kütt (toomkirik).
- T, 21. novembril kl 18.30 toomkooi lauluproov** (Jaanisaal).
- K, 22. novembril kl 18 segakooi lauluproov** (Jaanisaal).
- R, 24. novembril kl 9 hommikupalvus.** Teenib piiskop Tiit Salumäe (Jaani kirik).
- L, 25. novembril kl 17 kirikukontsert.** Sirje Kaasiku autorikontsert „Kingi mulle uus laul”. Esinevad Haapsalu koguduse koorid, solistid, naiskoor Kaasike ja Keila koguduse vokaalansambel Miikael, dirigendid Sirje Kaasik ja Pille Metsson (toomkirik).
- P, 26. novembril kl 11 igavikupühapäeva jumalateenistus armulauaga.** Kuningas Kristuse püha. Teema: „Kristus – taeva ja maa Issand”. Teenivad piiskop Tiit Salumäe ja Kalle Jätsa. **Lastekirik** (toomkirik); **kl 12.30 jumalateenistus armulauaga De la Gardie hooldekodus.**
- T, 28. novembril kl 18.30 toomkooi lauluproov** (Jaanisaal).
- K, 29. novembril kl 18 segakooi lauluproov** (Jaanisaal).

HINGEDEPÄEVA JALUTUSKÄIK VANAL KALMISTUL

Hingedepäeval, 2. novembril kl 18 on koguduse traditsiooniline kultuurijalutuskäik tänavu 250aastaseks saanud Haapsalu Vanal kalmistul. Ühtlasi süütame küünlaid lahkunute mälestuseks mitmetel koguduse ja Haapsalu jaoks oluliste isikute haudadel. Räägime ka Vanale kalmistule maetud kultuuri- ja ajaloolistest isikutest. Kõik huvilised on oodatud! Kohtume peavärava juures. Hingedepäeva jalutuskäiku juhib ajaloolane Ülla Paras.

UUEST AASTAST UUS ÕPETAJA – MART SALUMÄE

Foto: Ada Peterson

Et 48 aastat Haapsalu kogudust teeninud Tiit Salumäe siirdub emerituuri, valis koguduse nõukogu uueks õpetajaks Mart Salumäe.

Nõukogu kogunes õpetajat valima 22. oktoobril. Kohal oli 18 liiget 27st. Salumäe poolt oli 17 liiget, üks jäi erapooletuks, vastuhääli polnud. Uus õpetaja astub ametisse 1. jaanuarist.

Nõukogu koosolekut juhatanud EELK Lääne praostkonna praost Kaido Saak selgitas uue õpetaja valimise korda. Konsistorium arvas 27. juunil Tiit Salumäe tema avalduse alusel emerituuri ja vabastas ta 31. detsembrist ametist. Õpetaja ametikoht kuulutati vakantseks, sellele kohale sai avaldusi esitada 1. septembrini. Laekus üks avaldus, Mart Salumäelt. 5. septembril andis peapiiskop Salumäele loa kandideerida Haapsalu koguduse õpetajaks.

15. oktoobril pidas Mart Salumäe Haapsalu toomkirikus proovijutluse ja kohtus koguduse liikmete ning kaastöötajatega.

Johannese Sõnumeile oma plaane tutvustades ütles Salumäe, et soovib esmalt kogudusega tuttavaks saada. Siis saab koos juhatuse, nõukogu ja abilistega hakata tegema kava, kuidas jätkata ja koguduse elu edasi viia. „Haapsalus on jumalateenistuslik elu tugev, minu soov on traditsiooni jätkata ja arendada,” ütles Salumäe. Ta ootab, et saab üle hulga aja eesti noortele eesti keeles leeritundi anda. Siiani on ta Kanadas teenides teinud seda inglise keeles, sest eestlaste noored järeltulijad eesti keelt enam ei räägi. Salumäe sõnul on Haapsalu koguduses muusikatöö heal järjel ja see on ka talle südamelähedane valdkond. Lia Salumäe jätkab koguduses koorijuhina ja organistina.

Enda iseloomustamiseks ütles Mart Salumäe: „Olen üritanud olla leebe inimene. Mu süütenöör on üldiselt pikk, aga on asju, mille puhul on see lühem. Olen valmis kannatlikult ära kuulama, kui asjalikult arutatakse ja ühist osa otsitakse. Vandenõuteoreetikutega minu veregrupp ei ühti.”

Ennast vend Tiit Salumäega võrreldes ütles Mart, et Tiidu väga tugev külg on oskus inimesi kaasata, „mul see nii hästi välja kukkunud ei ole, aga ma olen õppimisvõimeline”.

„Haapsalus saab palju huvitavat tööd teha. Ootan põnevusega,” sõnas vastne õpetaja.

Lehte Ilves

MART SALUMÄE KIRJUTAB OMA ELUST

Olen sündinud 13. märtsil 1963 Tallinnas, kasvanud üles Kuusalus. Minu isa Eduard Salumäe oli Kuusalu koguduse õpetaja, ema Johanna Salumäe koguduse kantsleiametnik. Minu lapsepõlv möödus Kuusalu pastoraadis ja Eestis ainsana tervikuna säilinud kirikumõisa kompleksi keskel. Ingerlannast hoidjatädilt omandasin varakult soome keele. Viiendast eluaastast käisin hääleseadja Emilie Karjuse juures laulutunnis, sain temalt hea hääle- ja esinemiskooli. Esimene koguduse ette astumine oligi viieselt – esitasin Kuusalu kirikus oma esimese soololaulu.

Lapsepõlvkodust sain hea kristliku kasvatuse. Mind ristiti 1. mail 1963 Kuusalu kirikus, leiris käisin 17. juulil 1981. Meie suures peres, kus mina olin seitsmest lapsest noorim, olid peaaegu kõik kaasatud kiriku teenistusse. Kaks vanemat venda on vaimulikud (piiskop Tiit Salumäe ja praost emeeritus Ivar-Jaak Salumäe), kuid kokku on meie suguvõsas olnud kolmes põlvkonnas 6 vaimulikku ja 6 kirikumuusikut.

1970–1981 õppisin Kuusalu keskkoolis. Käitumishinne oli igal 1. ja 4. veerandil enamasti eeskujulik, aga 2. ja 3. veerandil mitterahuldav, sest neisse jäid kirikuaasta suurimad pühad. Puudusin koolist esimesel jõulupühal ja suurel reedel. Sellele ja muudele nõukogude kooli survemeetoditele vaatamata oli mu lapseõlve- ja kooliaeg ilus. Pigem suunas koolis kogetud sundateistlik ajupesu mind üha kindlamalt veendumusele, et ka minust peab saama isa ja vanemate vendade eeskujul vaimulik.

Sügisel 1981 alustasin õpinguid EELK usuteaduse instituudis. Ühtlasi hakkasin isa juhendamisel jutlustajana teenima Leesi koguduses. Õpingud katkesid kaheks aastaks, sest mind otsustati karastada ajateenistusega Nõukogude armees. Füüsiline vorm paranes ja vaim karastus ka. Pärast sõjaväge detsembris 1983 jätkasin õpinguid UIs, 1984 anti mulle instituudi praktikandina teenimise õigus oma isa juures Kuusalu ja Leesi koguduses.

Peapiiskop Edgar Hark kutsus mind novembrist 1985 teenima Saarte praostkonna praktikandina Püha, Mustjala ja Muhu kogudust. Mind ordineeriti diakoniks 28. jaanuaril 1987 ja preestriks 6. detsembril 1989.

1991. aastast teenisin Viljandi Pauluse kogudust. See oli eelmiste koguduste kõrval suur ja elav linnakogudus. Muusikatöö, diakooniatöö, lastetöö, leerikool, hingehoid, projektide kirjutamine ja rahastuse otsimine, lõputu kiriku restaureerimine ja kinnistute haldamine. Viljandis oli koguduse jumalateenistuslik elu ja kontserttegevus palju mitmekesisem kui saare väikestes maakogudustes.

4. augustist 2011 teenisin EELK Toronto Peetri kogudust. Ühtlasi valiti mind EELK Välis-Eesti piiskopkonna konsistooriumi peasekretäriks. 2012. aastast olen olnud praostkonna praost – alguses Kanada ja 2017. aastast Põhja-Ameerika praostkonnas. See aeg oli täiesti omalaadne, sest eestikeelne tegevus oli suurel määral suunatud eakatele ja väga eakatele. Noorem osa kogudusest oli enamasti ingliskeelne. Koguduse ametitalitusi pidasin Torontos peamiselt inglise keeles, kuid tuli ette ka soome-, vene- ja saksakeelseid talitusi.

Et Torontos on eestlaste kogukond ja kogudus jäänud nii väikeseks, et ei suuda oma kirikuhoonet majandada, oli minul koos sealse koguduse eelmise juhatausega lootus, et koguduse täiskogu otsustab kirikuhoone müüa ja kogudus on aastakümneiks majanduslikult kindlustatud. Et vajalikust 2/3 hääleenamusest jäi mõni hääl puudu, tuli koguduses võimuvahetus, võimule tõusis vähemuses olev huvigrupp, kelle eesmärk on iga hinna eest säilitada kirikuhoone. Üks selle eesmärgi saavutamise sammudest oli ka koguduse alalise õpetaja ametikoha koondamine. Seega lõppes minu teenistusaeg Torontos 30. juunil 2023. Naasin kodumaale ja 1. juulist 2023 olin EELK vikaarvaimulik.

Olulise osa oma teenistusajast olen pühendanud ka üldkiriklike, rahvusvaheliste ja ühiskondlike kohustuste täitmisele. Olen olnud meie kirikus hoolekande valdkonna taaskäivitamise ja organiseerimise juures. EELK diakooniakeskuse juhatajana olen osalenud meie kiriku rahvusvahelises koostöös. Hoolekandetöö valdkonnas pean peamiseks saavutuseks, et mul oli tollases ametis võimalus anda oma panus, et diakooniahaigla asutamisjärgsed raskused said ületatud ja haiglast sai alguse hospiitteenuse pakkumine Eestis.

Olen teeninud 10 aastat eestlasi Helsingis ja loonud pinnase sealse eestikeelse kogudusetöö edenemisele. Just minu seal teenimise ajal jõudsid Eesti ja Soome kirik kokkuleppele, et Soome kirik hakkab rahastama Soomes elavate eestlaste emakeelset teenimist.

Olen osalenud kodu- ja välismaal tegutsenud kahe kiriku vastastikuse lähenemise protsessi kõige kirglikumas faasis. Seitsme aasta jooksul olen EELK Välis-Eesti piiskopkonna konsistooriumi peasekretärina teinud tööd, et lõkkele löönud erimeelsusi leevendada ja eriarvamustest tulenevaid konflikte ennetada. Nüüd, mil see amet on otsa saanud, võin rahuloluga nentida, et enamik välismaal olevaid kogudusi on saanud EELK diasporaa osadusse. Ka need kogudused, kes ennast emakirikust lahku arvasid, liiguvad koosmeele suunas. Mul on olnud au sellesse oma tagasihoidlik panus anda.

Olen saanud lisakoolitust hingehoiu valdkonnas, töötanud haiglas ja kinnipidamisasutuses hingehoidjana. Olen mõlemast saanud hea kogemuse ja karastuse. Seepärast oskan seada ennast teise inimese olukorda, julgen olla hooliv ja mõistev ka selliste inimeste suhtes, keda paljud vaatavad eelarvamuse või hirmuga.

Olen osalenud ligi 20 aastat kohaliku omavalitsuse volikogu töös. Olen juhtinud valimisliitu, olnud volikogu komisjonide esimees ja liige. Tunnen omavalitsuste dünaamikat ja nendega suhtlemist.

Olen töötanud ka Grand Hotel Viljandis, tegelnud selles sektoris nii tootearenduse kui ka turundusega. Elu suurimaks õnnistuseks pean, et mul on au ja õnn olla kolme aruka ja haritud lapse isa. Vanem poeg

on ajakirjanik, noorem riigigümnaasiumi direktor, tütar töötab rahandusministeeriumis. Õpetajaameti kõrval olen elu jooksul omandanud oskusi, mida on tulnud õppida enamasti olude sunnil, kuid mida meelsamini kasutan võimalusel oma hobina. Näiteks mõne vana tarbeeseme või sõiduki taastamisel.

JOHANNESE SÕNUMID – 15 AASTAT KOGUDUSE HÄÄLEKANDJAT

Foto: Ada Peterson

2008. aasta lõikustänupühal pandi toomkiriku stendile koguduse seinalehe esimene number. Toona veel nimeta, kuid sooviga parandada kogudusesisest infovahetust ja elavdada koguduse liikmete vahelist suhtlust. Seinalehel oli juhtkiri, koguduse tegevuskava, tähtpäevaliste õnnitlemine, juhtsalm, palve ja naljanurk. 15 aasta jooksul on ilmunud 180 lehenumbrit, iga kuu esimesel päeval.

Nimi Johannese Sõnumid tuli veidi hiljem. Hakkasime infolehte e-postiga saatma koguduse liikmetele, kes seda soovisid. Kui valmis koguduse koduleht, salvestasime häälekandja ka sinna. Enamik avaldatust on originaallooming: juhtkirjad, vaimulikud mõtisklused, intervjuud koguduse liikmetega, koguduse tegevuse kajastused, luule, kontserdielamused, raamatuarvustused jm).

Kuukirja toimetuse on koguduse üks aktiivseimaid töörühmi. Kui üks leht on valmis, algab juba uue lehe kavandamine. 15 aasta jooksul on toimetuse töös osalenud 15 inimest, neist 5 esimesest numbrist tänini.

Leht on püüdnud ajaga kaasas käia. Otsime praegugi lahendust, et lehe kasutamine oleks kiire ja mugav. Alati on leht ka koguduse teadetetahvliatel ja mõned eksemplarid liiguvad paberil käest kätte. Lehe esimeses juhtkirjas kirjutab koguduse õpetaja Tiit Salumäe: „Olgu seinaleht meie osaduse üks tugevdaja. Seda palume ja selle nimel tahame teha tööd.” Nüüd, 15 aastat hiljem võib tõdeda, et see visa ja sageli unetundide arvel tehtud töö on kandnud vilja. Salumäe sõnul on meie kuukiri ka kroonika kirjutamine.

Eestis ei ole väga palju kogudusi, kus on sellise regulaarsusega häälekandja. Selle üle on põhjust olla tänulik lugejaile ja lehe tegijaile. Aitäh meie pühendunud kaastööliste ja ustavatele lugejatele! Teid on olnud rõõmustavalt palju.

Juunis oli Haapsalus Johannese Sõnumite ilmumise algusele pühendatud meediapäev, mis tõi kokku EELK koguduste kommunikatsiooniga tegelevad inimesed Eesti eri paigust.

15. oktoobril tähistasime tänujumalateenistusel Haapsalu toomkirikus häälekandja 15. sünnipäeva ja ilmus juubelileht. Tiit Salumäe tänas koguduse kaastöölisi ja koostööpartnereid, kes on pühendanud koguduse heaks oma aega ja energiat. „On suur õnnistus, et Haapsalu kogudus on aktiivne ja ühtehoidev. Aitäh selle pere kõigile liikmeile!” ütles Salumäe ligi sajale inimesele tänukirja üle andes.

Kristel Engman, Johannese Sõnumite üks algatajaid

EELK TÄNAB JA TUNNUSTAB

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik on ikka pidanud tähtsaks tunnustada oma kaastöölisi. 15. oktoobril Tallinna piiskoplikus toomkirikus sel puhul peetud pidulikul tänujumalateenistusel jagas peapiiskop Urmas Viilma EELK tunnustust teenekatele töötajatele, toetajatele ja vabatahtlikele abilistele. Haapsalust sai kutse kolm kaastöölisi: Kristi Ainjärv, Heino Kahem ja Andra Kirna.

Haapsalu koguduse juhatuse aseesimees ja välissuhete toimkonna juht Kristi Ainjärv pälvis EELK III järgu teeneteristi, Haapsalu koguduse pikaajaline kaastööline, kirikumees ja fotojäädvustaja Heino Kahem ning Lääne Elu ajakirjanik ja Haapsalu koguduse kaastööline Andra Kirna said EELK aukirja. Kristi Ainjärvele oli teeneteristi saamine suur üllatus. Esimene emotsioon teate saabudes oli rõõm ja seejärel tänulikkus, et tema enam kui 30 aasta jooksul tehtud tööd on märgatud. Tallinna toomkirikus tänujumalateenistusel osaledes meenus talle rohkelt toredaid hetki ja kogemusi koguduse tööst. Kristi peab sellist töötajate tunnustamist väga vajalikuks, sest paljud teevad kirikutööd vabatahtlikult oma põhitöö kõrvalt. Tunnustamise olulisust näitas Kristi arvates ka see, et paljud olid võtnud ette pika teekonna Tallinnasse oma autasu vastu võtma.

Heino Kahem võttis EELK aukirja vastu tänu ja uhkusega. Ta hindas võimalust kohtuda tänuüritusel tuttavatega ka teistest kogudustest ja arvas, et selline ettevõtmine annab positiivse emotsiooni nii tunnustuste andjatele kui ka saajatele.

Andra Kirna ei saanud tööülesannete tõttu 15. oktoobril Tallinnasse sõita. Talle andis piiskop Tiit Salumäe aukirja üle 24. oktoobril Lääne praostkonna konverentsil Kullamaal. Kui Andra Kirna tunnustusest teada sai, pidas ta seda esialgu eksituseks. „Mis nüüd mina,“ arvas ta tagasihoidlikult. Päriselt leppis ta selle mõttega, kui piiskop Salumäe aukirja üle andes ütles, et igaüks peaks teenima nende annetega, mis tal on, ja nõnda, nagu ta oskab. „See liigutas mind,“ tunnistas Andra ja lisas: „Praegu ongi kiriku ja koguduste elust kirjutamine see, mida teha saan. Pean seda oluliseks, sest kristlaste osakaal ühiskonnas polegi nii väike ja meie hääl peab olema avalikult kuulda. Loodan seeläbi ka kiriku lävepakku veidi madalamaks nühkida. Kui me oleme nähtavad tavaliste kenade ja toimekate inimestena, on lihtsam kirikusse uudistama tulla ka neil, kes pole veel sinna jõudnud.”

Küsimusele, kas EELK peaks sel viisil tunnustust jagama, vastas Andra veendunult: „Meie ühiskonnas ei ole mingit hirmu, et tunnustust liiga palju saaks.”

Maria Strauss

Vasakul fotol ulatab peapiiskop Urmas Viilma aukirja Heino Kahemile. Paremalt fotol koguduse juhatuse aseesimees Kristi Ainjärv koos peapiiskop Urmas Viilma ja piiskop Tiit Salumäega. Fotod: Erik Peinar

„PIIBEL KÖÖGIS” KESKENDUB TÄNAVU PALVERÄNNAKUTELE

Ka sel sügisel alustas tööd meie koguduses vaimu- ja ihutoitu pakkuv piibliring „Piibel köögis”. Üheksanda hooaja kohtumiste läbiv teema on palverännakud ja palverändurite toidulaud.

Esimene kokkusaamine oli 7. oktoobril pastoraadis, Tiit ja Lia Salumäe lahkes kodus. Vikaarõpetaja Kristel Engman rääkis palverännakutest kui fenomenist läbi ajaloo ja eri religioonides ning tutvustas selleteemalist kirjandust. Hiljuti Santiago de Compostelas käinud Rael Ojasoo jagas põnevaid muljeid oma palverännakust, näitas palveränduri meeneid ning kõneles sellest, mida tähendab olla palverändur. Rael vastas kannatlikult kõigile küsimustele, alates jalanõude ja reisivarustuse valimisest ja lõpetades kirjeldusega vaimsest puhastumisest, mida selline rännak endaga kaasa toob.

Piiskop Tiit Salumäe ja Lia Salumäe rääkisid palverännakutest Pühale Maale, kus nende kõige tähtsam peatuspunkt on olnud Jeesuse sünnikirik Petlemmas ja jõululapsekese sünnipaik kirikualtari all. Väga erilise ja unustamatu tunde on andnud osalemine sealsel jõulujumalateenistusel.

Angeliina Schwindti eestvedamisel valmis Püha Jaakobuse mandlitort ehk *tarta de Santiago*. Seda Püha Jaakobuse ristiga kaunistatud maitsvat torti müüakse paljudes Jaakobi palverännutee äärde jäävates linnades. Õhtune teejoomine ja tordisöömine panid kokkusaamisele ilusa punkti.

Järgmine „Piibel köögis” on 11. novembril kl 16 pastoraadis (Suur-Lossi 1), kus külaliseks on Järva Jaani koguduse õpetaja ja Eesti Jaakobitee üks algatajaid Jane Vain. Tere tulemast!

Maria Strauss

PÜHA JAAKOBUSE MANDLITORT

Foto: Angeliina Schwindt

Kogusest jätkub 10–12 sööjale.

Vaja läheb: 180 g kooritud mandleid või mandlijahu, 180 g suhkrut (võib panna ka pisut vähem), 4 suurt muna, 1 sidruni peenelt riivitud koor, 1 apelsini peenelt riivitud koor. Katteks: tuhksuhkrut.

Valmista nii: Määri 24 cm läbimõõduga lahtikäiv vorm hoolikalt võiga, võimaluse korral kata vormi põhi küpsetuspaberiga. Kui kasutad terveid mandleid, siis laota u 200 g kooritud mandleid küpsetuspaberiga kaetud ahjuplaadile ning rösti neid 170-kraadises ahjus 8–10 minutit. Jahvata jahtunud mandlid koos paari supilusikatäie suhkruga köögikombainis peeneks. Klopi munakollased 130 g suhkruga kohevaks vahuks. Sega juurde mandlijahu ja riivitud tsitruskoored. Vahusta teises kausis munavalged 50 g suhkruga tugevaks vahuks. Sega 1/3–1/2 munavalgevahust julgelt munakollasesegu hulka. Sega õrnalt juurde ülejäänud munavalgevaht. Kalla tainas ettevalmistatud vormi, silu pealt ühtlaseks. Küpseta 170-kraadises ahjus, kuni kook vormi servade küljest lahti lööb. Libista noaga koogi servad vormi küljest lahti ning tõsta kook restile jahtuma. Puista peale tuhksuhkrut, soovi korral jäta keskele Jaakobuse risti kujutis. Naudi tee või kohviga heas seltskonnas.

Retsept: www.nami-nami.ee

OKTOOBRI FOTOKROONIKA

5. oktoobril oli Haapsalus külas Siberi Evangeelse Luterliku Kiriku piiskop Vsevolod Lõtkin koos abikaasa Darja Lõtkinaga. Koguduse kantseleis andis piiskop intervjuu Lääne Elu ajakirjanikule Urmas Laurile. Fotod: Lia Salumäe

15. oktoobril oli koguduse tänapäev toomkirikus. Teenisid piiskop Tiit Salumäe, õpetaja Mart Salumäe, usuteaduse magistrant Siim Kallas. Proovijutluse pidas õpetaja Mart Salumäe. Laulsid koguduse koorid. Koguduse õpetaja piiskop Tiit Salumäe andis üle tänukirjad kaastöölisele. Tähistasime Johannese Sõnumite 15. aastapäeva. Fotod: Ada Peterson

Kontserdil „Rudolf Tobias 150. Ma laulan suust ja südamest” 21. oktoobril Haapsalu toomkirikus esines Tallinna Kammerkoor Heli Jürgensoni juhatusel. Fotod: Ada Peterson

22. oktoobril oli koguduse nõukogu koosolek, millel valiti koguduse järgmiseks õpetajaks Mart Salumäe. Haapsalu koguduse 2023. a teenetemärgi nominendiks kinnitati koguduse juhatuse ettepanekul pikaajase töö eest Haapsalu Püha Johannese koguduses õpetaja Tiit Salumäe. Võeti vastu otsus koguduse maksude kohta. Nõukogu koosolekut juhatas praost Kaido Saak. Fotod: Kristel Engman

VAIMULIK KOSUTUS

Kuu juhtsalm ja palve

Nii on siis Jumala rahva hingamisaeg alles ees. Hb 4:9

Lootuse Jumal, me tuleme Sinu ette oma lahkunuid mälestama. Kingi meile lohutust ja rahu. Julgusta meid usus, et need meie armsad on Sinu kätes, ning tõsta meie pilk üle haudade ülestõusnud Jeesusele, kes koos Sinuga Püha Vaimu ühtsuses elab ja valitseb igavesest ajast igavesti.

USK JA USKMATUS

Õpetaja Mart Salumäe jutlus Haapsalu toomkirikus 15. oktoobril 2023

Armas Haapsalu kogudus! Tänapäeva teema on „Usk ja uskmatuse”. Perikoobile eelnev evangeeliumi lugu (Jh 9) toob meie ette ilmeka jutustuse, kuidas Jeesus teeb pimedana sündinu nägijaks ja kuidas seejärel tollased usumehed usutlevad nägijaks saanud väites, et see, kes talle silmavalguse andis, peab olema patune. Esiteks tegi Jeesus selle imeteo hingamispäeval ja eksis hingamispäeva reeglite vastu ning teiseks on pimedana sündinu üldse läbinisti pattudes sündinu. Taoline pühi usutõdesid rikkuv tervenemine oli kokku nii suur patutegu, et nõudis nägijaks saanu kogudusest välja heitmist. Ja seda kõike ainult puhta ja selge usu pärast.

See polnud paraku esimene ega viimane kord, kui inimesed Jumala imelist armu ära ei tundnud ning on seepärast omaenese tarkusest ja enda arvates õige ja puhta usu nimel saatuslikult sõgedaid uskmatuse tegusid teinud. Pühakirjast, ajaloost ning igapäevasest elust leiame selle kohta lugematuid näiteid, milles üks on teisest verisem.

Alustame kasvõi päris piibliraamatu esimestelt lehekülgedelt Kaini ja Aabeli loost. Eelmisel pühapäeval pühitseti lõikustänapüha, mis on tegelikult esimene päha, mida lisaks hingamispäevale Piiblis mainitakse. Vennad Kain ja Abel toovad Jumalale tänuohvri. Ja korraga üks tunneb, et Jumal vaatab teise ohvrile parema pilguga... Tule taevase appi! Mille järgi ta sellele sõgedale mõttele tuli? ... tulemuseks oli maailma esimene sõda – vennatapusõda ja ususõda samal ajal. Selle asemel, et puhta südamega tänada Jumalat viljakandva maa ja kogutud saagi eest, võeti endale veresüü.

Meie päevade sõjauudised (Ukrainast ning Pühalt Maalt) tuletagu meile igal sammul meelde Kaini ja Aabeli kurba lugu – seda, et sõja vallapäätja pole vastutav mitte ainult süütutelt inimestelt elu võtmise eest, vaid süüdlane Jumala halastusele selja pööramise pärast. Uskmatuse Taevase Isa vastu viib ka kõik maised suhted paranoilise usaldamatuse kõikelaastava hävitustööni.

Kaini ja Aabeli loo traagilisuse kõrval tundub tänapäevases evangeeliumis kirjeldatud situatsioon päris leebelt halenaljakas. Nägijaks saanud ei piinata, ei panda vangi ega visata kividega surnuks. Ainult heidetakse kogudusest välja. Tänapäevases maailmas traumeeriks ilmselt Facebooki sõbrataotluse tagasilükkamine paljusid inimesi oluliselt rohkem kui teade selle kohta, et suhe kogudusega on mingil põhjusel katkenud. Tollal oli see aga sisuliselt ühiskonnast välja arvamine, avaliku ja üldise põlu alla panemine.

Osa meist veel mäletab Nõukogude okupatsiooni aega, kui ateistliku riigikorra tingimustes kirikusse kuulumine nõudis igalt koguduse liikmelt suuremal või vähemal määral sellega arvestamist, et ametlik võim võis inimesele, kes avalikult ja häbenemata julges usklik olla, teha lõputult takistusi. Koolis õpilase kallal tema uskliku kodu pärast näägutamise või kirikupühadel koolist puudumise eest mitterahuldava käitumishinde saamine toimus justkui muuseas. Aga leeri käimise pärast ülikooli mitte vastu võtmine või ametikõrgendusest ilma jätmise, korterijärjekorras tahapoole viimine või autoostuloo andmisest keeldumine – need puudutasid inimest juba oluliselt valusamalt.

Tänapäevases ühiskonnas pole kristlaseks olemine kerge. Kui keegi on näiteks otsustanud leeri minna, siis sõprade ja vahel ka pereliikmete reaktsioon on: „Mis juhtus?” Usklikuks olemine on ka tänapäeva ühiskonnas tavapärasest erinev. Hallist massist erinev nõuab meelekindlust. Väärts usk ei peagi lihtne olema. Seda enam, et tõeline usk ei anna inimesele kohe oodatud või otsitud hingerahu. Pigem sünnib tõeline usk läbi keerukate küsimuste esitamise ja veel keerukamate ja kaugeltki mitte üheselt selgete vastuste leidmise. Tee elava usuni käib läbi meeleparanduse vaevade.

Paulus on selle sõnastanud nii: „Mina pean kahanema, aga Kristus peab kasvama.” Iga aeg sõnastab sama tõdemust omal viisil. Augustis, kui meie iseseisvuse taastamise päevaga samal ajal mõtlesime ka Ukraina iseseisvuspäevale, näidati ETVs tõsielul põhinevat filmi 11-aastasest Ukrainas poisist, kelle ema saatis Mariupolist üksinda teele Eestis elavate sugulaste juurde. Üks episood jäi mind eriliselt kõnetama. Kui see poiss jäi evakuatsioonirongi vahepeatusjaamas, kus teised läksid perroonile, et hankida midagi hamba alla, tuli selle poisi juurde reisikaaslaseks saanud vanahärra ja ulatas talle perroonil olnud inimestelt saadud leiva ja joogipudeli ning küsis: „Kas sa tead, mida need inimesed seal väljas teevad?” Poiss vastas, et ei tea. Vanahärra vastas: „Nad teevad seda, mis on sõja ajal kõige raskem. Nad on inimesed.”

Nädala viimaseid koolipäevi üle Eesti on varjutanud kuritahtlikud pommiähvarduskirjad meie koolidele, lasteaedadele ja teistele avalikele asutustele. Need on teinud valvsaks meie korrakaitse ja päästjaid, tekitanud muret koolide ja lasteasutuste töötajatele ning muutnud ärevaks laste ja lastevanemate meeled. Pimedate kurjuse kalk käsi tahab aheldada meid ebakindluse ja hirmu haardesse. Ainus, millega suudame sellises olukorras säilitada rahu ja pakkuda elementaarset turvatunnet oma lähedastele, on sihikindel tähelepanelikkus ja vastastikune hoolivus. Kristus – kõige armastuse läte – peab meis kasvama ja vägevaks saama, et suudaksime püsida toetavana inimeste kõrval, kes meie tuge vajavad. Isiklikud antipaatiad või sümpaatiad, eel-, eri- või lahkarmumused peavad taltuma; kõmu- ja libauudised vaikima ning iseenese tarkus tuleb panna ootama rahulikku jõudeolekuaegu, et seda siis edasi targutada, kui just muidu ei saa. Praegu on vaja alandlikkus usus järgida Issanda suurimat armastuse käsku. Kristusega koos käimine polnud jüngritelegi pelgalt maaliline jalutuskäik Iisraeli õitsvatel aasadel. Seda teed palistasid juubeldavad rahvamassid haruharva. Küll aga kohtuti sel teel nendega, kes otsisid abi ihu või hinge vaevadele.

Kristlik kirik elab läbi üht oma järjekordset katsumisaega. Meie nõtra usku vaetakse ja sellest ei sõltu mitte ainult sõnulsetamatu igavene õndsus, vaid päris olulisel määral ka hakkama saamine käegakatsutavas olevikus ja nähtavas tulevikus.

Tänase perikoobi järgsetes salmides ütleb Jeesus: „Mina olen tulnud maailma kohtumõistmiseks, et need, kes ei näe, hakkaksid nägema, ning nägijad jääksid pimedaks.” Seda kuulsid mõned variseridest, kes olid tema juures, ja ütlesid talle: „Kas meiegi oleme pimedad?” Jeesus ütles neile: „Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete „Meie näemegi õigesti”, siis jääb teie patt teile. (Jh 9: 39–41)

Vahel võib suure usupuhtuse tagaajamine viia suisa kaugemale tõelisest usust. Kui keegi (olgu selleks siis kirik institutsioonina või üksik kristlane) väidab end teadvat, et kes saab õndsaks ja kes läheb hukka või mis on Jumalale meelepärane ja mis mitte, tasub sellesse väga suure ettevaatlikkusega suhtuda.

Juba usuisa Martin Luther otsis armulist Jumalat ning küsis tõsiselt, kas ikka kõik, mis tollane kirik õndsaks saamisest õpetas, oli kooskõlas Pühakirjaga. Lõpuks jõudis ta veendumusele, et patune inimene saab õndsaks üksnes Jumala armust, usu läbi Jeesusesse Kristusesse. Jumala arm on aga suurem, kui ükski inimene suudab mõista või pühaduse õpetuse kirja panna. Jumal on oma armus absoluutne suverään. Ta on armuline sellele, kellele ta on armuline. Inimesel jääb alandlikult öelda vaid „jah” ja „amen”. Nagu taas Paulus on tunnistanud: Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tunnetuse sügavust! Ei suudeta uurida tema kohtumõistmisi ega jälgida tema teed! Sest kes on ära tundnud Issanda meele? Või kes on olnud talle nõuandjaks? Rm 11: 33–34

Kuidas siis Jumalani pääseda? Kas see on üldse võimalik?

Jeesus küsis mehelt, kelle ta oli tervendanud: „Kas sa usud Inimese Pojasse?” Too kostis: „Kes see on, isand? Ütle mulle seda, et ma saaksin temasse uskuda.” **Jeesus ütles talle: „Sa näed ju teda, see, kes sinuga räägib, ongi tema.”** Jh 9: 35–37

Täna on siin koguduses tänapäev, kus tänatakse ja tunnustatakse koguduse arvukat kaastööliste hulka. Koguduse infoleht Johannese Sõnumid saab 15aastaseks. Kui kokku lugeda kõik need tööd ja valdkonnad, millega siin igapäevaselt on suur hulk inimesi tegevuses, saab loetelu aukartustäratavalt pikk. Koguduse muusikud, koorilauljad, piiblitundide sarja „Piibel köögis” eestvedajad, Johannese Sõnumite toimetajad, kaastööde kirjutajad, väljaandjad ja levitajad, koguduse nõukogu ja juhatuse liikmed, koguduse koostööpartnerid, kirikuvalves olivad, kiriku puhtuse eest hoolitsejad... See kõik on paljude inimeste ustav panus, et kogudusel ja ka juhuslikul kiriku külastajal oleks koht ja võimalus kohtuda oma Issandaga. Teie kõigi kaudu on Issanda silmad kohtunud kirikuliste silmadega ja teie kõigi hoole ja armastuse kaudu on Õnnistegija julgustav ligiolu ulatunud inimesteni, kes siia oma elu rõõmude ja muredega on tulnud. Teie oletegi need elavad kivid, kellest on laotud Kristuse kirik ja liikmed, kelles elab Kristuse maapealne ihu meie keskel. See on suur usu saladus, mille osalised te olete ja mille osalisteks paljud just teie kaudu on saanud.

Olge õnnistatud ja hoitud ning andku Jumal oma kogudusele jõudu ja armastust püsida oma kohal just siin ja täna sellisena, et Jumala rahu, mis on suurem kui kõik inimlik mõistmine, pühitseks teid läbinisti. Nii et teie vaim, hing ja ihu oleks laitmatuna hoitud meie Issanda Jeesuse Kristuse taastulemise päevani. Amen.

SÜNNIPÄEVAD NOVEMBRIS

1. nov	Aaron Kiviloo	
3. nov	Aare Mihelson	
5. nov	Dinara Virolainen	10
6. nov	Herbert Pajus	96
	Mirell Soome	
8. nov	Küllike Taavits	
	Andri Meriloo	
	Made Lopp	
9. nov	Marika Aedviir	35
	Endrik Üksvärav	
12. nov	Gustav Saareväli	
	Lorena Sannikova	5
13. nov	Eve Valgemäe	45
15. nov	Laine Päeva	78
	Anne Vooremaa	
	Viive Rahu	
	Karl-Erik Kolpinski	10
18. nov	Marika Illik	
19. nov	Mati Jets	81
21. nov	Sirje Kaasik	65
	Marili Lämmergas	
22. nov	Isabelle Yurledi Laanepuu-Westrum	
	Heinar Kaasik	
	Karl Oskar Kurst	10
23. nov	Laine Pöldme	90
	Eleri Soidla	35
	Johannes Saareväli	
24. nov	Ilmi Kivimurd	88
25. nov	Liisa Maide	
26. nov	Gregor Kõiv	
27. nov	Tõnu Tsarents	
	Helena Lõhmus	
	Hendrik Rankla	
	Merrit Sinivee	
28. nov	Riina Pajo	50
	Siim Saareväli	
30. nov	Maire Süster	

PALJU ÕNNE JA ÕNNISTUST SÜNNIPÄEVALASTELE!

AJALEHT EESTI KIRIK ON TÄNULIK TOETUSE EEST

Ajaleht Eesti Kirik toob igal nädalal oma lugejate ette olulised uudised kirikuelust. Ajalehes on jutlus ja avatakse pühapäeva teema. Nii saavad kiriku sõnumiga olla kursis ka need, kes ise pühakotta ei saa minna. Üha kallimaks muutuvast maailmas on kirikulehel majanduslikke raskusi ja siin on olnud abiks annetajad, kes lehte on toetanud. Ühiselt panustades saame olla kindlad, et Eesti Kirik püsib, sest lehe ümber on sõbrad, kes vajavad kirikuelu uudiseid ja kristlikku sõnumit. Oma annetuse lehe toetuseks saad teha Swedbankis SA Ajaleht Eesti Kirik arvelduskontole EE852200221020430989.

Kaido Soom, ajalehe Eesti Kirik kolleegiumi esimees

EESTI KIRIK
www.eestikirik.ee
30. august 2023 Nr 31 (1640)

PALVETAME UKRAINA EESTI!

Haapsalu kogudus võõrustas sõpruskogudusi

Kristus tõi: Mida te iganes olete teinud kellel tahes mu kõige pisematest vendadest, seda te olete teinud mulle. (Mk 25:40)

Ajaleht Eesti kirik on ka aktiivne Haapsalu koguduse sündmuste kajastaja ja väga hea koostööpartner.
Foto: Eesti Kirik

EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNENE KOGUDUS

KOGUDUSE KANTSELEI: Kooli tn 6, on avatud kolmapäeval ja reedel kell 10-14. Kohtumine koguduse õpetaja piiskop Tiit Salumäega palume eelnevalt kokku leppida.

- Kantselei** 473 7166
- Õpetaja** 528 0635
- E-post** haapsalu@eelk.ee
- Koduleht** eelk.ee/haapsalu/
- Facebook** facebook.com/Haapsalukirik
- Aadress** Kooli 6, 90501 Haapsalu
- Pangakonto** IBAN EE811010602003965006 (SEB), EELK HAAPSALU PÜHA JOH. KOGUDUS;
IBAN EE442200001120274032 (SWEDBANK), EESTI EVANGEELSE LUTERLIKU KIRIKU HAAPSALU PÜHA JOHANNENE KOGUDUS.
- Registrikood** 80210533

Koguduse infokiri Johannese Sõnumid saadetakse soovijaile e-postiga. Kui soovid, et infokiri tuleks ka Sinu e-posti aadressile, siis palun anna oma soovist teada haapsalu@eelk.ee
EELK tegemistest saab lugeda e-kirik.eelk.ee, eelk.ee ja eestikirik.ee
Toomkirik on avatud pühapäeviti kell 10–12.30. Piiskopilinnuse muuseumi kaudu saab kirikut külastada K–L 11–16, P 13–16.
Jaan kirik on avatud eelkõkkuleppel
Piiskopilinnuses toimuvate ürituste kohta vt lähemalt haapsalulinnus.ee

TOIMETUS

Tiit Salumäe	tsalumae@yahoo.com, 528 0635
Kristel Engman	engmankristel@gmail.com
Lia Salumäe	salumae.lia@gmail.com, 5303 9835
Lehte Ilves	lehte.ilves@gmail.com
Maria Strauss	mariastrauss@gmx.de
Sirje Jätsa	sirjejatsa2@gmail.com
Teno Ilves	teno.ilves@gmail.com
Anne Vooremaa	annevooremaa933@gmail.com
Heli Tammik	vanakaru11@gmail.com

Koguduse häälekandja ilmub alates septembrist 2008. Ootame lugejate kaastöid, küsimusi ja ettepanekuid, millest Johannese Sõnumites lugeda soovitakse. Palume teie abi, et Johannese Sõnumid jõuaksid võimalikult paljude huvilisteni. Teatage soovijate e-posti aadressid koguduse kantseleisse.